

Teresa Teterska

ROSJA – ONZ: GŁÓWNE KIERUNKI WSPÓŁPRACY

Od początku istnienia Organizacji Narodów Zjednoczonych Związek Radziecki, (obecnie Rosja) aktywnie współpracuje z państwami wchodzącymi w jej skład, w różnych sektorach i na wielu płaszczyznach. W ciągu minionych 60 lat istnienia Organizacji stosunki te były lepsze i gorsze w zależności od sytuacji międzynarodowej, a dokładniej, od dwustronnych kontaktów ZSRR, później Rosji, z tymi krajami członkowskimi¹.

Zimna wojna, trwająca do początku lat 90. XX w., ograniczała w poważnym stopniu możliwości współpracy w dziedzinie utrzymywania lub przywracania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. System bipolarny utrudniał harmonijne współdziałanie sygnatariuszy Karty NZ, a niekiedy blokował je całkowicie. Zimno-wojenna rywalizacja odciskała swoje piętno na pracach wszystkich organów ONZ².

Po rozpadzie ZSRR pojawiły się problemy o charakterze prawno-międzynarodowym. W ONZ toczyła się dyskusja na temat statusu byłych republik radzieckich w tej organizacji (z wyjątkiem Ukrainy i Białorusi, które wcześniej były członkami ONZ), ponieważ obowiązujące prawo nie przewidywało automatycznego przyjęcia nowo powstałych państw w jej skład. Rozstrzygnięcie utrudniał fakt posiadania przez ZSRR statusu stałego członka Rady Bezpieczeństwa³.

Strona rosyjska przyjęła koncepcję Federacji Rosyjskiej (FR) jako państwa – kontynuatora i następcy ZSRR w kwestiach prawnych – i rozpoczęła starania o międzynarodowe uznanie tej inicjatywy. Pierwszym krokiem dyplomacji rosyjskiej w tym

¹ С. Обознов, *Россия и Латинская Америка в ООН: проблемы, возможности и перспективы сотрудничества*, „Мировая Экономика и Международные Отношения” 2002, nr 2, s. 61.

² W. Malendowski, *Rola ONZ w utrzymywaniu pokoju*, [w:] *Stosunki międzynarodowe*, red. W. Malendowski i Cz. Mojsiewicz, Wrocław 2000, s. 409.

³ G. Unzer, *Russland und die Vereinten Nationen*, Köln 2000, s. 7–8.

kierunku było wysłanie 24 grudnia 1991 r. oświadczenia Prezydenta Federacji Rosyjskiej do Sekretarza Generalnego ONZ o kontynuacji członkostwa ZSRR w ONZ przez Federację Rosyjską i zachowaniu odpowiedzialności Rosji za wszelkie prawa i obowiązki ZSRR zgodnie z Kartą NZ. Następnie w nocy MSZ Rosji z 13 stycznia 1992 roku informowano, że FR „zamierza kontynuować wypełnianie praw i obowiązków, wynikających z umów międzynarodowych podpisanych przez ZSRR”⁴. Ostatecznie FR jako następcą ZSRR otrzymała stałe miejsce w Radzie Bezpieczeństwa. Było to jedno z pierwszych zwycięstw dyplomatycznych postradzieckiej Rosji, która faktycznie podkreśliła w ten sposób wciąż mocną pozycję na arenie międzynarodowej. Aktywizacja działań Rady Bezpieczeństwa (RB) w latach 90. XX w., z inicjatywy której przeprowadzono wiele operacji pokojowych w celu uregulowania konfliktów regionalnych sprzyjała dalszemu umocnieniu wizerunku Rosji na arenie światowej⁵.

Władze państwowe w Moskwie od początku zajęły jednoznaczne stanowisko, podkreślające główną rolę ONZ w rozwiązywaniu konfliktów i sporów międzynarodowych. Najpierw Michaił Gorbaczow, a później Borys Jelcyn w swoich wystąpieniach akcentowali znaczenie i wagę Organizacji w kształtowaniu ładu międzynarodowego. Politycy z Kremla upatrywali jednak w ONZ możliwość przeciwstawiania się rosnącej dominacji Stanów Zjednoczonych w świecie.

Nieskuteczność zabiegów Rosji na rzecz multipolarnego ładu międzynarodowego powoduje, że może ona konkurować z USA głównie na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ. Moskwa nie sprzeciwia się reformie mającej nie tylko usprawnić jej działalność, ale pośrednio ukierunkować ją tak, aby stała się przeciwwagą dla unilateralizmu Stanów Zjednoczonych⁶.

Zmiany, do jakich doszło w stosunkach międzynarodowych w latach 90. XX w., sprawiły, iż konieczna stała się reforma Rady Bezpieczeństwa. Początkowo Rosja zajmowała w tej sprawie bardzo ostrożną, powściągliwą pozycję. Dopiero w połowie lat 90. z Moskwy zaczęły napływać sygnały, iż strona rosyjska nie przeciwstawia się zmianom w strukturze RB, jeżeli nie wpłyną one negatywnie na efektywność jej działania. Rosja zgodziła się ostatecznie na zwiększenie liczby członków RB. Moskwa, powołując się na Kartę NZ, zaproponowała wiele praktycznych posunięć w celu polepszenia funkcjonowania RB. Wypowiedziała się za skuteczniejszą współpracą RB ze Zgromadzeniem Ogólnym, dodatkowo aktywniejszym uczestnictwem organizacji regionalnych na posiedzeniach RB, a także utworzeniem centralnego organu kierującego operacjami pokojowymi, które mogą być prowadzone tylko za jej zgodą. Opinię, iż funkcjonowanie ONZ nie jest dostosowane do zachodzących przeobrażeń w świecie wyraził we wrześniu 1999 r. minister spraw zagranicznych FR Igor Iwanow. Proponował on jednocześnie podjęcie szeregu działań, które wzmocniłyby pozycję Organizacji na arenie międzynarodowej. Przy omawianiu każdego projektu reformy ONZ powstawało jednak zasadnicze pytanie: Czy mają to być

⁴ И. С. Иванов, *Новые перспективы дипломатии*, „Международная Жизнь” 2002, nr 9–10 (publikacja na www.mid.ru).

⁵ G. Unzer, *op. cit.*, s. 7–8.

⁶ A. Bryc, *Efektywność polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Skomplikowane stosunki Polaków i Rosjan*, red. M. Dobroczyński, J. Marszałek-Kawa, Toruń 2005, s. 78.

zmiany w ramach Karty, czy należy przystąpić do długotrwałej procedury mającej na celu przegląd całej struktury ONZ?⁷

W ostatnich latach Kreml niejednokrotnie zaznaczał, iż jest za rozszerzeniem składu RB. Ważne jest jednak podejmowanie takich działań stopniowo oraz za zgodą jak największej liczby państw. I. Iwanow podczas spotkania w Moskwie z przedstawicielami rządów wielu krajów 21 czerwca 2003 r. podkreślał, że „reformy RB i ONZ powinny wzmocnić, a nie podważyć ich autorytet i kluczowe znaczenie w sprawach światowych”⁸. Zdaniem prezydenta FR Władimira Putina „każda próba modernizacji mechanizmów ONZ powinna być poprzedzona głęboką analizą i dokładnymi szacunkami”⁹.

Członkostwo Rosji w ONZ to niewątpliwie priorytet w polityce zagranicznej FR, która potrafi umiejętnie wykorzystywać „metody dyplomacji wielostronnej w postaci tzw. dyplomacji konferencyjnej na forum ONZ. Moskwa aktywnie uczestniczy w jej pracach, lansuje własne koncepcje regulacji poszczególnych kwestii międzynarodowych”¹⁰. W ramach tej współpracy Rosja kładzie ogromny nacisk na walkę z terroryzmem. Można tu mówić o sporych osiągnięciach dyplomacji rosyjskiej w pracach ONZ w tej dziedzinie. Z inicjatywy Rosji Zgromadzenie Ogólne ONZ podczas 58. sesji w 2003 r. uchwaliło rezolucję „Reagowanie na globalne zagrożenia i wyzwania”. Współautorami rosyjskiego projektu ww. rezolucji są kraje ze wszystkich regionów świata, m.in. Brazylia, Indie, Japonia, Egipt, RPA, Dominikana, kraje WNP. Bezpośredni udział w opracowywaniu projektu miały także Stany Zjednoczone i kraje Unii Europejskiej. Propozycja Rosji zbiegła się z decyzją Koffiego Annana o utworzeniu specjalnej szesnastoosobowej grupy na wysokim szczeblu pod przewodnictwem Ananda Panyarachuna z Tajlandii (przedstawicielem Rosji był Jewgienij Primakow), której zadaniem jest opracowanie i przedstawienie koncepcji udoskonalenia zbiorowego, wielostronnego systemu reagowania na globalne zagrożenia oraz propozycji dotyczących funkcjonowania głównych organów ONZ z uwzględnieniem występujących obecnie na świecie zagrożeń¹¹.

Prezydent FR Władimir Putin zwraca szczególną uwagę na walkę z terroryzmem. W 2000 r. podczas Szczytu Millenijnego ONZ w swoim przemówieniu podkreślał, że „terroryzm jest wspólnym wrogiem Narodów Zjednoczonych”¹². Rosja zdecydowanie opowiada się za wykonaniem w pełnym zakresie przez wszystkie państwa rezolucji RB ONZ nr 1373, na mocy której został utworzony i funkcjonuje Komitet Antyterrorystyczny. Pierwszorzędne znaczenie dla FR ma uczestnictwo w działalności tego organu; Rosja piastuje w nim ważne stanowisko zastępcy przewodniczącego Komitetu. W grudniu 2001 r. Rosja przedstawiła Komitetowi sprawozdanie z podjętych działań w walce z terroryzmem, w lutym 2002 – uzupełnienie

⁷ G. Unzer, *op. cit.*, s. 22.

⁸ И. С. Иванов, *Новый мировой порядок: каким ему быть?* „Профиль”, nr 25, 30.06.2003, s. 23.

⁹ В. В. Путин, *Сейчас мы уже слышим друг друга. Выступление на 58-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН 25.09.2003*, „Международная Жизнь” 2003, nr 9–10, s. 7.

¹⁰ А. Врус, *op. cit.*, s. 77.

¹¹ Ю. Федотов, *Современные вызовы многосторонности и ООН*, „Международная Жизнь” 2004, nr 3, s. 15.

¹² В. В. Путин, *op. cit.*, s. 4.

do tego sprawozdania¹³. Rosyjscy eksperci uważają, iż należy strukturalnie wzmocnić działalność Komitetu i zwiększyć jego pełnomocnictwa. Podczas 58. sesji ONZ w 2003 r. W. Putin podkreślał, że „Komitet Antyterrorystyczny powinien stać się realnym, praktycznym narzędziem skutecznej walki z zagrożeniem terroryzmem”¹⁴.

Ogromne znaczenie dla Rosji ma skoordynowana współpraca i regularna wymiana informacji pomiędzy Komitetem Antyterrorystycznym RB a komitetem RB ds. sankcji nałożonych na talibów, Al-Kaidę i związane z nimi osoby oraz organizacje zgodnie z rezolucjami RB ONZ nr 1267 (1999), nr 1390 (2002), nr 1455 (2003). ONZ do listy ugrupowań objętych sankcjami dołączyła również trzy ugrupowania czeczeńskie oraz terrorystów Jandarbijewa i Basajewa, działających na terytorium Czechenii¹⁵.

Dzięki aktywnemu uczestnictwu Rosji Komitet Antyterrorystyczny RB nawiązał współpracę ze strukturami antyterrorystycznymi Wspólnoty Niepodległych Państw, Organizacji Traktatu o Zbiorowym Bezpieczeństwie (Organizacja Dogowora o Kollektiwnoj Biezopasnosti) i Szanghajskej Organizacji Współpracy¹⁶. Federacja Rosyjska wystąpiła z inicjatywą zwołania pod egidą ONZ światowego forum na temat roli społeczeństwa oraz środków masowego przekazu w walce z terroryzmem. Należy bowiem przeciwdziałać wszystkim przejawom propagandy terrorystycznej, gdyż jej ideolodzy nauczyli się manipulować opinią społeczną i nadużywać wartości oraz tradycji¹⁷.

ONZ nadal pozostaje głównym ośrodkiem budowy mechanizmów systemu bezpieczeństwa zbiorowego. Dwanaście konwencji antyterrorystycznych zostało opracowanych pod jej przewodnictwem. Państwa, które je przyjęły, zobowiązały się działać zgodnie z jednolitymi zasadami zwalczania terroryzmu. Ratyfikując Międzynarodową konwencję ds. walki z finansowaniem terroryzmu, Rosja stała się tym samym sygnatariuszem jedenastu z ww. dwunastu dokumentów. Nadal też opowiada się za zwiększeniem liczby państw, które mogłyby złożyć podpis pod konwencjami. Strona rosyjska bierze również udział w uzupełnianiu luk w prawie międzynarodowym, czego przykładem jest propozycja opracowania Kodeksu ochrony praw człowieka przed terroryzmem oraz projekt Konwencji ds. walki z aktami terroryzmu z użyciem broni jądrowej. Zagrożenie przedostania się broni nuklearnej w ręce terrorystów w dzisiejszych czasach jest całkowicie realne. Rosja – państwo posiadające broń atomową i uczestnik Układu w sprawie nieprolifracji broni jądrowej – stoi na stanowisku, że konieczne jest globalne wzmocnienie istniejących mechanizmów nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia i rozszerzenie grona państw uczestni-

¹³ А. Ю. Мешков, *2003 год будет иметь знаковое значение*, „Международная Жизнь” 2003, nr 11, (publikacja na stronie www.mid.ru).

¹⁴ В. В. Путин, *op. cit.*, s. 4.

¹⁵ *Формируется новая философия отторжения терроризма, Беседа с первым заместителем Министра иностранных дел России В. И. Трубниковым*, „Международная Жизнь” 2003, nr 9-10 (publikacja na stronie www.mid.ru).

¹⁶ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей*, „Мировая Экономика и Международные Отношения” 2004, nr 3, s. 11.

¹⁷ А. Ю. Мешков, *op. cit.*

czących w programach monitorowania i kontroli tych mechanizmów¹⁸. Rosja pierwsza zobowiązała się do nierozmieszczania w kosmosie materiałów wybuchowych.

Niektórzy politycy w Rosji przez długi czas uważali, że status stałego członka RB i posiadanie broni jądrowej zapewniają Federacji Rosyjskiej taką jak innym mocarstwom pozycję na arenie międzynarodowej. Jednak bombardowania Iraku w 1998 r. i Jugosławii w 1999 bez mandatu ONZ i zgody FR obaliły tę tezę¹⁹.

Moskwa starała się reagować na każdą sytuację konfliktową na Bałkanach, które uznawała za strefę swoich interesów. W sprawie interwencji sojuszu północno-atlantycznego w Kosowie w marcu 1999 r. Moskwa zajęła odmienne stanowisko. W jej ocenie interwencja ta była złamaniem prawa międzynarodowego, w tym Karty NZ. Uznano ją za agresję na suwerenne państwo, ponieważ przeprowadzona była bez rekomendacji RB ONZ. Kreml zamroził stosunki z NATO i wycofał z Dumy projekt ratyfikacji START II²⁰.

24 marca 1999 r. siły NATO rozpoczęły atak na Jugosławię. Tego samego dnia pod naciskiem Rosji zostało zwołane nadzwyczajne zebranie RB, toczyła się tu ostra dyskusja, głównie między delegacjami z Rosji i Stanów Zjednoczonych. 26 marca Rosja, Białoruś i Indie wniosły na forum RB do rozpatrzenia projekt rezolucji żądającej natychmiastowego zakończenia działań wojennych w Jugosławii i powrotu do negocjacji. Większość członków RB odrzuciła jednak tę propozycję²¹.

Mimo początkowej porażki dyplomacji rosyjskiej, kiedy to Sojusz nie skonsultował z Rosją planów działania w Kosowie, szybko okazało się, że bez uczestnictwa Moskwy konflikt będzie trudno rozwiązać. Z inicjatywy Zachodu Kreml włączył się w proces pokojowy na Bałkanach, zaś jego konstruktywne stanowisko przyniosło Rosji wymierne korzyści w postaci członkostwa w G 7/G 8²². Uświadomiło jednocześnie państwom zachodnim, że mimo słabości gospodarczej Rosji bez jej udziału nie jest możliwe trwałe rozwiązanie konfliktu na Bałkanach. Moskwa osiągnęła jeszcze jedną korzyść, tym razem w wymiarze globalnym, udało jej się bowiem utrzymać znaczenie RB ONZ jako podstawy ładu międzynarodowego, co z kolei gwarantuje Rosji status mocarstwa²³.

Przed atakiem na Irak w 2003 r. Rosja starała się także załagodzić narastający kryzys i dlatego podejmowała intensywne wysiłki mające na celu pokojowe uregulowanie tego konfliktu. Próbowwała aktywnie pozyskiwać na arenie międzynarodowej sojuszników dla swojego stanowiska; wywierała presję na Bagdad, aby ten zgodził się wpuścić inspektorów ONZ w celu jak najszybszego rozpoczęcia inspekcji. Ostatecznie Moskwa nie poparła interwencji USA i Wielkiej Brytanii w Iraku w marcu 2003 r. Wraz z Niemcami, Francją i Chinami opowiedziała się za politycznym uregulowaniem kryzysu, podkreślając jednocześnie, że nie ma podstaw prawnych podjęcia akcji siłowej, a interwencja USA jest łamaniem prawa międzyna-

¹⁸ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей...*, s. 11.

¹⁹ G. Unzer, *op. cit.*, s. 36.

²⁰ A. Bryc, *op. cit.*, s. 73.

²¹ G. Unzer, *op. cit.*, s. 35.

²² В. Луков, *Россия в Восьмерке*, „Pro et Contra”, R. VI (2001), nr 4, s. 33.

²³ K. Malak, *Rosja wobec NATO*, [w:] *Rosja między współczesnością a historią*, red. A. Głowacki, A. Stępień-Kuczyńska, Łódź 2002, s. 51.

wego²⁴. Kluczowa rola w tej kwestii, według Rosji, miała przypaść ONZ, gdyż „tylko Rada Bezpieczeństwa zgodnie z pełnomocnictwem nadanym przez Kartę NZ ma prawo podjąć decyzję o konieczności zastosowania sił zbrojnych w Bagdadzie, zaznaczając, iż priorytetowym pozostaje jednak pokojowe rozwiązanie”²⁵.

Mimo ostrych komentarzy na temat nieskuteczności działań ONZ w sprawie Iraku organizacja ta pełni obecnie ważną misję w uregulowaniu sytuacji w tym państwie. Przy aktywnym uczestnictwie Rosji RB przyjęła rezolucję nr 1483, która przyznaje ONZ znaczącą i niezależną rolę w uporządkowaniu i naprawie sytuacji w kraju po ataku.

Organizacja Narodów Zjednoczonych jest również miejscem spotkań i wymiany doświadczeń przedstawicieli różnych krajów. ONZ umożliwia rozwój współpracy pomiędzy Rosją a partnerami z WNP. Stało się już tradycją przeprowadzanie konsultacji z członkami WNP, które dotyczą problematyki ONZ przed rozpoczęciem sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Pomimo różnorodnych interesów tych państw, pozostaje wciąż wiele możliwości współpracy, jeśli chodzi o priorytetowe kierunki działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych²⁶.

Strona rosyjska poświęca szczególną uwagę zagadnieniu ochrony praw i interesów rodaków mieszkających za granicą. Problem dotyczy głównie sytuacji Rosjan w Estonii i na Łotwie. Eksperci międzynarodowi z Komitetu Praw Człowieka ONZ oraz Komitetu ds. likwidacji dyskryminacji rasowej stwierdzili naruszenia ich praw. Rosja jest również uczestnikiem operacji pokojowych ONZ. Na początku 2004 r. Rosja uczestniczyła w dziesięciu z szesnastu operacji pokojowych. Podczas wystąpienia na forum 58. Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ Władimir Putin zaznaczył, iż „Rosja jest skłonna aktywizować swój udział w operacjach pokojowych pod egidą ONZ, jak i w operacjach koalicyjnych z mandatem RB ONZ”²⁷. Aktywne w ostatnich latach uczestnictwo FR w zaopatrzeniu Organizacji w sprzęt wojskowy daje temu państwu drugie miejsce pod względem ilości podpisanych z nią kontraktów w tej dziedzinie. Ponad 98% kontraktów zawartych przez rosyjskie firmy i ONZ przypada na zamówienia przemysłu lotniczego – transport ładunków, przelot kontyngentów wojskowych, dzierżawę samolotów i helikopterów. Ta współpraca służy przeprowadzaniu operacji na rzecz utrzymania pokoju. W roku 2004 rosyjskie kontrakty to 108,2 mln dolarów, tj. 13,3% łącznej kwoty zamówień ONZ na cele pokojowe²⁸.

W dzisiejszych czasach, kiedy oprócz sporów międzypaństwowych istnieje cały szereg konfliktów wewnątrzpaństwowych, ONZ dostosowuje swoje mechanizmy utrzymania międzynarodowego pokoju zgodnie z założeniami Karty NZ do zachodzących zmian. Skutecznie funkcjonuje System umów rezerwowych ONZ, zgodnie z którym państwa utrzymują w stanie wysokiej gotowości kontyngenty i sprzęt wojskowy. W razie zapotrzebowania przekazują te jednostki i sprzęt w krót-

²⁴ A. Вгус, *op. cit.*, s. 77.

²⁵ Ю. Федотов, *ООН – гарант международного мира и стабильности*, „Международная Жизнь” 2003, nr 11, s. 39.

²⁶ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей...*, s. 13.

²⁷ В. В. Путин, *op. cit.*, s. 8.

²⁸ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей...*, s. 14.

kim terminie w celu przeprowadzenia operacji pokojowych pod egidą ONZ. Rosja dołączyła do tego systemu 4 kwietnia 2002 roku (posiada helikoptery transportowe, kompanię inżynieryjno-saperską) i zamierza dalej zwiększać swój udział w tych działaniach²⁹.

Rosja z racji tego, że posiada status stałego członka RB, w poczuciu odpowiedzialności bierze udział we wszystkich operacjach ONZ w Afryce. Zaangażowanie Rosji w sprawę uregulowania konfliktu wokół Sahary Zachodniej zasługuje na szczególną uwagę. FR stara się również pomagać krajom afrykańskim w polepszaniu ich sytuacji gospodarczej i społecznej.

FR bierze też udział w uregulowaniu konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Jej wielkim sukcesem dyplomatycznym stało się jednomyślne przyjęcie przez RB ONZ rezolucji nr 1515, która wsparła „mapę drogową”, mającą na celu stopniową normalizację sytuacji na Bliskim Wschodzie. „Mapa drogowa” została opracowana przez czterech międzynarodowych pośredników zaangażowanych w rozwiązanie konfliktu (Rosja, Stany Zjednoczone, Unia Europejska, ONZ). Rezolucja nr 1515 uchwalona z inicjatywy Rosji powinna sprzyjać wprowadzeniu w życie tego projektu³⁰.

Rosja poważnie traktuje problem walki z handlem i przemysłem narkotyków, o czym świadczy decyzja o regularnym wpłacaniu składki do Funduszu Zarządu ONZ do spraw narkotyków i przestępczości. Rosja wypowiada się także za pełnieniem przez ONZ funkcji koordynatora działań zapobiegających temu zagrożeniu. Dodatkowo Rosja wystąpiła z inicjatywą opracowania pod przewodnictwem ONZ kompleksowej międzynarodowej strategii przeciwdziałania zagrożeniu, jakie wynika z uprawy i „wycieku” narkotyków z Afganistanu. Projekt zakłada ścisłą współpracę ONZ z władzami tego kraju w takich kwestiach, jak poprawa sytuacji gospodarczej kraju, walka z uprawą maku opiumowego i produkcją narkotyków, kształtowanie i wyposażenie organów sądowych w odpowiednie mechanizmy prawne, tworzenie antynarkotykowych „pasów bezpieczeństwa” wzdłuż granicy afgańskiej³¹.

Innym aspektem w stosunków Rosji i ONZ jest wspieranie przez ONZ społeczno-gospodarczego rozwoju tego kraju. Pomoc finansową Rosji w latach 90. XX w. okazały Komisja Gospodarcza Narodów Zjednoczonych dla Europy – UNECE i Międzynarodowy Fundusz Walutowy – IMF, który w 1999 roku udzielił jej kredytu w wysokości 4,5 mld dolarów. Zgodnie z programami rozwojowymi ONZ w 2003 r. były realizowane 23 projekty na łączną kwotę 25 mln dolarów w 30 rosyjskich regionach. Rosja aktywnie współdziała z programami, organizacjami, funduszami systemu ONZ, m.in. z UNIDO, UNICEF, UNFPA. W 2002 r. UNICEF udzielił pomocy Kaukazowi północnemu w wysokości ponad 5 mld dolarów. Doszło do zacieśnienia współpracy pomiędzy rosyjskim sektorem prywatnym a ONZ w ramach inicjatywy Sekretarza Generalnego ONZ Kofiego Annana („Układ globalny o wspólnych wartościach i zasadach”). Układ jest nakierowany na wzmocnienie współpracy ONZ z przedsiębiorcami w celu utworzenia „globalnej gospodarki z ludzką twarzą”.

²⁹ Ю. Федотов, *ООН – гарант международного мира и стабильности...*, s. 40.

³⁰ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей...*, s. 12.

³¹ *Формируется новая философия отторжения терроризма. Беседа с первым заместителем Министра иностранных дел России В. И. Трубниковым.*

W Rosji powstał Narodowy Komitet Koordynacyjny Układu globalnego, a propozycję Sekretarza Generalnego ONZ oficjalnie poparło wiele czołowych koncernów rosyjskich, m.in. Interros, Wolga-Dniepr, MGTS, Russkij Aluminij S.A., Murmanelektrosnab S.A.³²

Jednym z ważnych działań podjętych z inicjatywy UNIDO jest opracowanie Programu współpracy technologicznej Rosji z krajami Ameryki Centralnej i Łacińskiej. Taka kooperacja umożliwia Rosji otwarcie jej sektora naukowego na rynki światowe. Wspólnie z Europejską Komisją Gospodarczą ONZ Rosja uczestniczy w realizacji projektów w zakresie transportu, ekologii, energetyki, handlu międzynarodowego i organizacji przedsiębiorstw. Dyplomacja rosyjska w ramach współpracy z Gospodarczą i Społeczną Komisją ONZ do spraw Azji i Oceanu Spokojnego stara się realizować szereg ważnych zadań, np. rozszerzenie udziału Rosji w gospodarczych przedsięwzięciach w regionie Azji i Oceanu Spokojnego, korzystanie z oferty Komisji w celu rozwoju gospodarczego regionów Syberii i wschodnioazjatyckiej części Rosji oraz integracja gospodarki kraju z ekonomią światową. Rezultatem tej działalności jest Porozumienie międzypaństwowe w sprawie azjatyckich autostrad. Na jego mocy główne rosyjskie autostrady weszły w sieć azjatyckich autostrad oraz w skład azjatycko-europejskich korytarzy transportowych Północ-Południe i Wschód-Zachód. Toczyły się także negocjacje na temat utworzenia systemu energetycznego w północno-wschodniej Azji. Rosja, wykorzystując fakt, iż 2/3 terytorium kraju leży w Azji, zamierza dalej aktywnie uczestniczyć w pracach tej komisji³³.

Rosja jest też coraz bliżej przyjęcia do WTO. Członkostwo w tej organizacji może wpłynąć na ugruntowanie jej pozycji ekonomicznej w strukturach międzynarodowych oraz dostarczyć dodatkowych efektywnych środków ochrony tejże³⁴.

Federacja Rosyjska opowiada się za doskonaleniem mechanizmów wczesnego wykrywania i zapobiegania kryzysom żywieniowym w świecie w ramach działających w tym kierunku struktur ONZ. Po raz pierwszy Rosja wystąpiła na tak wielką skalę w roli państwa wspierającego akcję humanitarną, wpłacając 11 mld dolarów na konto Światowego Programu Żywieniowego ONZ w roku 2003. Rosja działa zgodnie z kluczowymi zasadami udzielania pomocy humanitarnej, którymi są neutralność, bezstronność, humanitaryzm oraz zgoda państwa przyjmującego pomoc. Zgodnie z tymi założeniami FR udzieliła pomocy humanitarnej w latach 2001–2003 takim państwom, jak: Azerbejdżan, Algieria, Angola, Armenia, Afganistan, Chiny, Ekwador, Erytrea, Etiopia, Indie, Irak, Kirgizja, Kuba, Mołdawia, Mongolia, Tadżykistan, Ukraina³⁵.

Innym nie mniej ważnym zagadnieniem w pracach ONZ jest ochrona środowiska. W maju 2003 Rosja podpisała Międzynarodową konwencję ds. walki z procesem wyjąłowania ziem. Według danych na rok 2004, ogłoszonych w raporcie ministra spraw zagranicznych I. Iwanowa, FR prowadzi prace przygotowawcze, których celem jest ratyfikacja Konwencji Sztokholmskiej (dotyczącej trwałych orga-

³² Ю. Федотов, *ООН – гарант международного мира и стабильности...*, s. 43.

³³ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей...*, s. 14–15.

³⁴ А. Вгус, *op. cit.*, s. 77.

³⁵ Ю. Федотов, *ООН – гарант международного мира и стабильности...*, s. 43.

nicznych środków zanieczyszczających), Protokołu z Kioto oraz Konwencji Rotterdamskiej (procedura dotyczy uzyskania wstępnej uzasadnionej zgody na handel międzynarodowy poszczególnymi niebezpiecznymi środkami chemicznymi i pestycydami). Rosja aktywnie uczestniczy w UNEP (program NZ do spraw ochrony środowiska). Za jego pośrednictwem realizowane są projekty ekologiczne w różnych regionach Rosji – na Morzu Kaspijskim, w północno-zachodniej części Oceanu Spokojnego, w Arktyce, Jamajsko-Nienieckim Okręgu Autonomicznym, Republice Sacha (Jakucja), Czukockim Okręgu Autonomicznym i w centralnej części Rosji. Przy wsparciu UNEP zaczęto wprowadzać w życie narodowy plan Arktyka³⁶. W 2003 r. w Moskwie z inicjatywy prezydenta FR odbyła się światowa konferencja na temat zmian klimatu.

Prezydent W. Putin na 58. sesji ZO ONZ wypowiedział się za utworzeniem „globalnego systemu monitorowania i zwalczania groźnych chorób zakaźnych”³⁷, a działalność Światowego Funduszu Zdrowia uznał za „prawdziwy przejaw solidarności międzynarodowej w walce z AIDS, gruźlicą, malarią”³⁸. Rosja przekazała 20 mln dolarów na zwalczanie tych chorób.

Podsumowując, można stwierdzić, że Rosja priorytetowo traktuje współpracę z Organizacją Narodów Zjednoczonych. Zdaniem I. Iwanowa „ład międzynarodowy powinien opierać się na centralnym i koordynującym działaniu ONZ i jej Rady Bezpieczeństwa w problemach światowych, a także na organizacjach regionalnych i trwałych stosunkach dwustronnych. Podstawą oraz swego rodzaju materiałem cementującym tę ww. konstrukcję powinno być prawo międzynarodowe”³⁹.

Po rozpadzie ZSRR Rosja nie zdołała zachować statusu supermocarstwa. Dąży zatem do umocnienia pozycji międzynarodowej, poczynwszy od najbliższego sąsiedztwa, poprzez wymiar regionalny i ponadregionalny, aż do globalnego. Zdecydowanie większe możliwości oddziaływania w wymiarze globalnym posiada w ramach ONZ ze względu na status stałego członka Rady Bezpieczeństwa⁴⁰.

Stanowisko Rosji wobec ONZ zawiera się w wypowiedzi W. Putina na forum 58. sesji ZO ONZ: „Główna lekcja «szkoły ONZ» uświadamia nam, iż społeczeństwo nie ma innej alternatywy, jak tylko budowania bardziej bezpiecznego i sprawiedliwego świata wspólnymi siłami”⁴¹.

³⁶ И. С. Иванов, *Россия и ООН: надежные партнеры во имя общих целей...*, s. 5–16.

³⁷ В. В. Путин, *op. cit.*, s. 5.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ И. С. Иванов, *Новый мировой порядок: каким ему быть?...*, s. 23.

⁴⁰ А. Вгус, *op. cit.*, s. 77–78.

⁴¹ В. В. Путин, *op. cit.*, s. 9.